

culturele revolutie?

Dirk De Corte

mainly focused on public subsidy for the elite performing arts. De taak van de overheid, stelt Caves, gaat dus verder dan subsidies verstrekken, maar moet er ook in bestaan een correct kader uit te tekenen waarbinnen de *creative industries* kunnen gedijen.

De culturele GIMV als 'herkansing'

De Vlaamse Regering heeft dit alvast ter harte genomen. De departementen Cultuur en Economie binnen de Vlaamse Regering werken aan een beleid terzake, wat uiteindelijk gaat uitmonden in een 'culturele GIMV', een investeringsmaatschappij in de 'culturele industrieën', die, naar het voorbeeld van de échte GIMV, in (economisch) risicovolle cultuurprojecten wil investeren. Dit –hopelijk– ambitieuze vehikel zou een belangrijke rol kunnen en misschien wel moeten spelen in het delicate evenwicht tussen gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde cultuur, al tekent een eerste (intellectueel wat vreemde) scheidingslijn tussen de beleidseconomische en de beleidsculturele visie zich al af. Met een recent aantal uitspraken van de Minister van Cultuur wordt immers de indruk gewekt dat de cultuurpoot binnen de Culturele GIMV het vehikel moet worden dat als herkansing voor een aantal 'subsidiegebuisden' gaat dienen, waarbij heel stevig in de richting van de musicalsector wordt gekeken. Voor de economische poot van de investeringsmaatschappij geldt (culturele *content* of niet) een hele simpele *venture capital* logica: men heeft weinig vandoen met het subsidiebeleid van een Minister van Cultuur en kijkt in eerste instantie naar een uitgebalanceerde investeringsportefeuille met een aantal *profit generators* die de *fond* voor rendement en zekerheid moeten leggen. Iets te kort door de bocht: het zijn de *Kinepolis* en de *Clouseau's* van deze wereld die binnen het investeringsfonds voor een verzekerde inkomstenstroom moeten zorgen. Het rendement dat daaruit komt kan dan in hoge risico's worden geïnvesteerd, met de typische kenmerken van de *venture capital* logica: dat die investering ook *aux fonds perdus* kan zijn. Waarmee de culturele GIMV eigenlijk niets anders zou doen dan wat de échte GIMV jarenlang heeft gedaan, waar het rendement uit de Barco-participatie lange tijd het financiële kussen was waarop riskantere investeringsprojecten konden rusten.

Van 'creatieve' naar 'culturele' industrie

De eerste vraag is de vraag die elke belegger zich stelt: hoe bereik je zo'n ideale mix? Wat is de uiteindelijke finaliteit? Wie komt aan bod? Waarom die niet, waarom die wel? En op basis waarvan worden de beslissingen genomen? En zijn er –bij investeringen in de culturele industrie– economische neveneffecten die moeten worden meegeteld? En bij die laatste vraag kom je plots bij 'breed economisch beleid' uit. Goed anderhalf jaar geleden dweept de hele politieke klasse met Richard Florida's *Rise of the Creative Class* – Patricia Ceysens haalde er zelfs haar mosterd voor het *Flanders District of Creativity*. De stelling van Florida – dat investeren in cultuur investeren is in creativiteit en daardoor de hele economie dient – leek het adagium van met name de Vlaamse regering te worden. Het was een pleidooi voor een ondersteunend beleid naar

creatief talent als belangrijke impuls voor de economische activiteit. In die context is het opvallend dat de werkgroep die binnen de Vlaamse overheid werd opgericht het in eerste instantie had over 'creatieve industrie' en later – ook en vooral onder impuls van de cultuurminister – is overgeschakeld op 'culturele industrie'. Waarbij ook op het pleonastische karakter van het begrip 'creatieve industrie' dient te worden gewezen: elke industrie, om het even of het nu cultuur, petrochemie, of farma is, is per definitie creatief. Zonder creativiteit verdwijnt elke industrie, zeker in de kapitalistische, globaliseerde wereld waarin we leven.

Met de culturele investeringsmaatschappij probeert de overheid om, naast de klassieke rol van subsidiënt, een nieuwe, meer marktgerichte actieradius te creëren. De subsidiëring als investering met in hoofdzaak een directe *maatschappelijke* en pas indirecte economische return, wordt gescheiden van een *economische* investering met kans op monetair rendement. In een mix van beide wordt de overheid dan een duale speler met zowel economische als maatschappelijke belangen. Op die manier kan die overheid de grenzen tussen 'met' en 'zonder' steun van de overheid wat verzoeten, onder meer omdat door het fijnmazig netwerk van advies- en beoordelingscommissies die enkel een artistiek kwaliteitsadvies neerleggen, 'mét' of 'zónder' steun toch vaak het epitheton *mét* of *zónder* kwaliteit heeft meegekregen.

Investeren in podiumkunsten

In de podiumkunsten meldt er zich vooralsnog niemand die in een partnership met een culturele investeringsmaatschappij een mogelijkheid ziet om een kwalitatief sterke en financieel gezonde onderneming uit te bouwen. Al is het natuurlijk duidelijk dat, als het over het inschakelen van een culturele investeringsmaatschappij in de financiering van de podiumkunsten gaat, de podiumkunsten, door hun 'creërend presenteren' al onmiddellijk met een zware handicap vertrekken. De podiumkunsten zijn immers onderhevig aan dat wat William Baumol en William Bowen het '*economic dilemma of the (life) performing arts*' noemen, het dilemma van de zogenaamde '*cost disease*'. Heel (en iets té) simpel gezegd: hoe meer voorstellingen men speelt, hoe meer geld men verliest eenvoudig omdat de voorstellingskosten (de *running costs*), in de regel niet door de inkomsten 'uit de markt' (zeg maar tickets betaald door toeschouwers) kunnen worden gefinancierd. Van een terugverdieneffect van de 'aanmaakkost' of de 'pre-voorstellingskost' is bij de podiumkunsten (in tegenstelling tot de *core creative industries* zoals film en –populaire– muziek) geen sprake.

In de meer mature commerciële markten, zeg maar Groot-Brittannië en de VS, wil dat laatste nog wel eens lukken, met ticketprijzen tot gevolg die tot het viervoudige behoren van wat we hier in Vlaanderen gewoon zijn, maar ook daar – zo liet *The Economist* in januari van dit jaar nog weten – worden van de tien (vrije) producties maar liefst zeven vroegtijdig van de planken gehaald, draaien er twee *break-even*